

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Formanden skriver.....	side	2
Program for årsmødet 2011.....	side	3
Nyt fra hovedbestyrelsen.....	side	4
Tirsbæk.....	side	5
Engum Kirke.....	side	7
Skamlingsbanken og dens ejerforhold.....	side	8
Landbrugets skatter i 1000 år.....	side	10
Nyt fra kredsene.....	side	12
Min dåbskjole.....	side	14
Belgieravl i Trekantsområdet.....	side	14
Tilmelding til Dansk Slægtsgårdsforenings årsmøde 2011.....	side	15
Rejsen til Syd Norge.....	side	16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgårdsforening

Februar - Marts 2011

Nr. 410 - 67. årgang

Frederiksberg Bibliotek
Hovedbibliotekets Læsesal

Tirsbæk ved Vejle

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941
www.slaegtsgaardsforeningen.dk

Forretningsfører:

Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, tlf. 59 27 59 77.
 E-mail: imhan@post.tele.dk

Ejendomsconsulent:

Chefconsulent
 Michael Munthe Fog
 Landboforeningen Gefion
 Fulbyvej 15, 4180 Sorø
 tlf.: 57 86 53 00
 mmf@gefion.nu

Chefrådgiver Skat
 Poul Hjorth
 LandboMidtØst
 Asmildklostervej 11, 8800 Viborg
 Tlf. 87 28 22 00 / mobil 29 99 57 24

Hovedbestyrelsen:

Formand:
 Peder Mouritsen
 »Sædding Storgård«
 Kvongvej 40, Sædding,
 6830 Nr. Nebel - tlf. 75 28 73 21
 p.mouritsen@vip.cybercity.dk

Næstformand:
 Karen Jacobsen
 Melbyvej 3, 5610 Assens
 tlf. 64 71 23 60
 kj@osterbygaard.dk
 (Formand: Fynskreds)

Jens Brogaard Jensen
 »Maglehighgård«, Hammerbakke 3
 4050 Skibby, tlf. 47 52 99 18
 jbj@gefion.nu
 (Formand: Nordsjællandskreds)

Mogens Frigaard,
 »Frigård«, Ypernemøllevej 10,
 Nyker, 3700 Rønne, tlf. 56 96 30 02
 mogens.frigaard@dlgtele.dk
 (Formand: Bornholmskreds)

Karen Andersen,
 »Baungaard«, Vollerupvej 70, 4400 Kalundborg
 tlf. 59 50 20 13
 ok@dlgpost.dk
 (Formand: Vestsjællandskreds)

Ole Krogh Jensen
 »Kroghbrogård«, Holmevej 89, Brandelev,
 4700 Næstved
 tlf.: 55 54 00 56
 margit.h@jubii.dk
 (Formand: Sjælland Syd)

Mogens Høge Hansen
 »Hjørnegård«, Lundbyvej 25, Ønslev,
 4863 Eskilstrup - tlf. 54 45 46 25
 (Formand: Lolland/Falster kreds)

Jens M. Knudsen
 Kalmargårdparken 1,
 Marstrup
 6100 Haderslev
 tlf.: 74 57 51 65
 jens@kalmargaard.dk
 (Formand: Haderslevkreds)

Chr. A. Krogh
 Majbøvej 17,
 6470 Sydals.
 tlf. 74 41 53 12
 (Formand: Det sydlige Sønderjylland)

Jens Ulrik Tarpgaard
 »Tarpgård«, Tarpvej 13,
 Vedersø
 6990 Ulfborg,
 tlf.: 21 42 13 83
 tarpgaard@ofir.dk
 (Formand: Ringkøbingkreds)

Steffen Buch Juul
 Jægergården
 Høllundvej 6,
 Høllund,
 7100 Vejle.
 Tlf: 75 86 54 93.
 svend-juul@hotmail.com
 (Formand: Vejle kreds)

Anne Lis Ladefoged
 »Ingvorstrup Hovedgård«
 Ingvorstrupvej 7, Revn,
 8500 Grenå,
 tlf: 86 30 17 77
 (Formand: Århuskreds
 og Arkivudvalget)

Jens Skytte,
 »Aldrupgaard«
 Aldrupvej 3,
 8860 Ulstrup
 tlf. 86 46 35 14, fax 86 46 45 21
 aldrupgaard@skylinemail.dk
 (Formand: Midtjysk kreds)

Niels Holger Fisker,
 »Mosegården«
 Nøragervej 3,
 Gelstrup
 9240 Nibe.
 Tlf.: 98 35 13 39
 (Formand: Himmerlandskreds)

Niels Ole Volhøj
 »Volhøj«
 Bettevej 38,
 V. Tversted,
 9881 Bindslev
 tlf. 98 97 74 92
 enovolhoj@mail.dk
 (Formand: Vendsysselkreds)

Formanden skriver:

Vi har haft et godt hovedbestyrelsesmøde den 9. februar. Selvom medlemstallet er vigende, så er der god aktivitet rund om i kredsene, og stemningen er god.

Miljøminister Karen Ellemann har udsat dele af Grøn Vækst i 12 år, så vi følger de øvrige lande i EU, når det gælder miljøregler.

Det har været planen, at udvaskning af kvælstof fra landbruget skulle reduceres med 19.000 tons allerede i 2015, men dette mål er miljøministeren parat til at udsætte til 2027, fordi miljøministeriet er blevet opmærksomt på, at der ikke er nogen mening i, at Danmark gennemfører en miljølovgivning hurtigere end nabolandene. Tyskland og Holland har valgt en gradvis indfasning af de nye regler frem mod 2027. Havde miljøministeren ikke erkendt dette, var svineproduktionen flyttet til Nordtyskland, arbejdspladser var forsvundet i Danmark og vi havde ikke opnået den ønskede miljøgevinst. Vandmiljøet vil fortsat være påvirket af den landbrugsproduktion, der ville være flyttet til Nordtyskland.

Miljøministerens beslutning har aktiveret præsidenten for Danmarks Naturfredningsforening. Hertil kan jeg som landmand kun sige, at Danmarks Naturfredningsforening blev stiftet for at værne om naturen, men den har ingen forpligtigelse til at varetage andre samfundshensyn.

Det er indlysende, at miljøministerens beslutning er den rigtig. Får landbruget nye omkostninger, der overstiger, hvad f. eks. Tyskland og Holland pålægger deres landmænd, vil det skabe endnu mere flugt af landbrugsproduktion til udlandet, så industrien, der forarbejder landbrugsprodukterne vil miste arbejdspladser og landet valuta.

Peder Mouritsen.

Adresseændringer

bedes meddelt foreningens sekretær: Inger M. Hansen,
 Svalevej 13, 4440 Mørkøv - Tlf. 59 27 59 77

Slægtsgårdsarkivet:

Landbrugsmuseet,
 Gl. Estrup, Randersvej 4,
 8963 Auning,
 tlf. 86 48 48 16, fax 86 48 41 82
 E-mail:
 arkiv@slaegtsgaardsforeningen.dk
 Åbningstid: onsdag kl. 11-15.

Der er gratis adgang til arkivet, hvis man siger i porten, at man skal på arkivet.

Arkivarer:
 Ejgil Overby, »Klausholm«, Ansvej 12, 8620 Kjellerup,
 tlf. 86 88 62 66

Helge Sørensen, Enghavevej 6,
 Årslev, 8900 Randers. tlf. 86 49 13 40

Else Skovbo Jensen, Kløvervej 5,
 8850 Bjerringbro. Tlf.: 86 68 40 47.

Inge Nissen
 Tåsingegade 22 st. tv., 8200 Århus N.
 Tlf: 86 10 43 31 / 23 74 10 37.

Redaktion:

Ole G. Nielsen
 Bøgeparken 25 B
 4241 Vemmelev
 Tlf./Fax 58 58 40 16 og
 Tlf. 58 38 38 08
 OleGN@mail.tele.dk

Nr. 411 udkommer omkring den 20. april 2011. Stof til dette nummer skal være hos redaktøren inden den 1. april 2011.

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

*Tryk: Jannerup Offset AIS
 Ndr. Ringgade 74
 4200 Slagelse
 Tlf. 58 52 52 22
 jannerup@jannerup.dk*

Program for årsmødet 2011

LØRDAG DEN 28. MAJ 2011

- Kl. 9.30 Afgang fra Agerskov Kro.
 Kl. 10.00 Besøg hos gårdejer Christian Lund, Skodborg Kirkevej 5, 6630 Rødding.
 Kl. 12.00 Frokost Københoved Forsamlingshus, Københovedvej 36, 6630 Rødding.
 Kl. 13.30 Fårkrog Malkecenter/Lauenborggård, Vamdrupvej 21, Skodborg, 6630 Rødding
 Kl. 15.30 Ankomst Agerskov Kro
 Kl. 15.45 Kaffe på Agerskov Kro
 Kl. 16.00 Årsmødet åbnes officielt på Agerskov Kro, Hovedgaden 3-5, 6534 Agerskov
 Kl. 18.30 Festmiddag på Agerskov Kro.

Dagsorden for årsmødet:

1. Sang og velkomst.
2. Valg af dirigent.
3. Formanden, Peder Mouritsen, aflægger beretning, herunder beretning om medlemsbladet.
4. Formanden for Slægtsgårdsarkivet, Anne Lis Ladefoged, aflægger beretning.
5. Beretningerne drøftes.
6. Fremlæggelse af regnskab og budget.
7. Valg af formand.
8. Valg af revisorer.
10. Mødested for årsmødet 2012 og 2013.
11. Eventuelt.

SØNDAG DEN 29. MAJ 2011

- Kl. 9.00 Gudstjeneste i Bovlund Kirke, Bovlund Bjergvej 25, 6535 Branderup J.
 Kl. 10.30 Statsfængslet Renbæk, Renbækvej 12, 6780 Skærbæk
 Kl. 13.00 Rundtur til monumenterne i Skibelund Krat
 Kl. 13.45 Frokost på Hotel Skibelund Krat - Skibelund Krat 4, Askov, 6600 Vejen - med afslutning af årsmødet.

Der skal på forhånd betales for:

MØDEUDGIFTER

Lørdag:

Frokost i Københoved Forsamlingshus 110 kr.
 inkl. en øl/vand
 Eftermiddagskaffe med kage 40 kr.
 Festmiddag på Agerskov Kro (tre retter, inkl. velkomstdrik, vin ad libitum, kaffe) 495 kr. + fællesudgifter (musik, tryksager, porto m.m.) 80 kr.I alt 575 kr.

Søndag:

Frokost på Skibelund Krat Hotel 160 kr.
 (ekskl. drikkevarer) + fællesudgifter 40 kr. ...I alt 200 kr.

OVERNATNING

Der er overnatning på Agerskov Kro inkl. morgenmad
 Dobbeltværelse pr. person, lørdag-søndag 400 kr.
 Enkeltværelse pr. person, lørdag-søndag 500 kr.
 Dobbeltværelse pr. person, fredag-søndag, 645 kr.
 Enkeltværelse pr. person, fredag-søndag, 1.000 kr.

BUS, LØRDAGSUDFLUGT

Der vil blive arrangeret buskørsel til turen lørdag. Det anbefales at tage bussen, da lokale folk vil fortælle om, hvad der passerer. Pris 110 kr.
 Busserne kører fra Agerskov Kro og tilbage.
 Personbiler kan parkere på kroens parkeringsplads hele lørdagen. Bustur kl. 9.30 til 15.30.

FORTUREN OM FREDAG

Der vil blive fortur fra Sjælland med bus.
 Buskørslen 800 kr.
 Besøg på "Tirsbæk Gods" 75 kr.
 Frokost 20 kr.
 Eftermiddagskaffe på Skamlingsbanken 60 kr.
 Middag på Skamlingsbanken 145 kr.
 Fællesudgifter 30 kr.
 Samlet pris 2.700 kr. pr. person i dobbeltværelse.
 Tillæg for enkeltværelse 355 kr.

AFBUD

Eventuelle afbud meddeles **straks** til Inger M. Hansen, hvis betaling skal undgås.

FORTUREN

Slægtsgårdsforeningen indbyder til et særligt program fredag, den 27. maj, hvor vi - efter opsamling på Sjælland og Fyn samt i Østjylland - besøger tre meget kulturhistorisk interessante steder.

Vi besøger først Tirsbæk, hvor vi ser den retablerede renæssancehave og godsejer Hans-Henrik Ahlgren-Ussing fortæller. Efter besøget på Tirsbæk serveres en let frokost. Vi ser Engum kirke med det meget seværdige inventar fra 1760'erne, bekostet af Tirsbæks ejer. Turen fortsætter til Skamlingsbanken. Her venter eftermiddagskaffe, derefter fortæller Niels Peter Wiborg, der er medlem af bestyrelsen for Skamlingsbankeselskabet, om Skamlingsbanken og dens ejendomsforhold. Vi går en tur rundt på det historiske sted, nyder udsigten og hører om de forskellige mindesten. Middagen venter i Skamlingsbankens restaurant, hvorefter vi kører til Agerskov Kro.

NYT FRA HOVEDBESTYRELSEN

Dansk Slægtgårdsforenings hovedbestyrelse afholdt hovedbestyrelsesmøde den 9. februar i Dansk Landbrugsmuseums mødelokale på Gammel Estrup.

Landsformanden, Peder Mouritsen, indledte med at byde velkommen til Karen Andersen, der netop er blevet valgt til formand for Vestsjællandskredsen.

Af meddelelser kunne formanden oplyse, at han er blevet genvalgt til medlem af Etisk Råd. Valget gælder for 3 år og der kan kun finde genvalg sted én gang.

Til sommer forlader Peder Mouritsen posten som formand for Danske Mælkeproducenter efter 8 år.

Derefter sagde Peder Mouritsen, at det glæder ham, at miljøminister Karen Ellemann har udsat dele af Grøn Vækst i 12 år, så vi følger de øvrige lande i EU, når det gælder miljøregler.

Det har været planen, at udvaskningen af kvælstof fra landbruget skulle reduceres med 19.000 tons allerede i 2015, men dette mål er miljøministeren parat til at udsætte til 2027, fordi miljøministeriet er blevet opmærksomt på, at der ikke er nogen mening i, at Danmark gennemfører en miljølovgivning hurtigere end nabolandene. Tyskland og Holland har valgt en gradvis indfasning af de nye regler frem mod 2027. Havde miljøministeren ikke erkendt dette, var svineproduktionen flyttet til Nordtyskland, arbejdspladser var forsvundet i Danmark og vi havde ikke opnået den ønskede miljøgevinst. Vandmiljøet vil fortsat være påvirket af den landbrugsproduktion, der ville være flyttet til Nordtyskland.

Peder Mouritsen forklarede, at det ikke var Landbrug og Fødevarers fortjeneste, men Bæredygtigt Landbrug, som har påvirket den politiske beslutning.

Landbrug og Fødevarer vil have vi skal stå sammen, men det organisationen ønsker er, at vi står sammen om at holde kæft. Landmændene har protesteret mod deres egen organisation og opnået et resultat.

Formanden fortsatte sine betragtninger med at slå fast, at det ikke er tørken med det stigende fødevarerforbrug, som har nedbragt lagrene af fødevarer. Vi er blevet flere mennesker på jorden og ikke mindst vil alle have bedre mad. Men der er mange udyrkede arealer, som kan sættes i kultur, så forsyningssikkerheden er ikke alvorlig. Fødevarer-situationen viser, at landmændene ikke er uundværlige, og de skal nok få skabt balance mellem udbud og efterspørgsel.

Efter formandens indledende bemærkninger udviklede der sig en levende debat, og et hovedbestyrelsesmedlem sagde, at Landbrug og Fødevarer ikke har været imod planen Grøn Vækst, for den vil give meget arbejde til de mange konsulenter, som er ansat i landboforeningerne.

Forretningsfører Inger M. Hansen fremlagde regnskabet, der viste et overskud på 44.641,28. Budgettet havde regnet med 18.600. Differencen findes dels i renter og udbytter dels i besparelser på rejser og mødeudgifter.

Medlemsstatistikken for 2010 viser en netto afgang på 70. Der har været 35 nye medlemmer og 105 udmeldte. Vi er nu 1594 medlemmer, men det er forholdsvis lidt der skal til for at vende udviklingen.

Ribekredsen er nedlagt, og de 41 medlemmer er fordelt på nabokredsene.

Største kreds er Fynskredsen med 187 medlemmer og derefter kommer Sjælland Syd med 183.

Om Slægtgårdsarkivet sagde Anne Lis Ladefoged, formand for arkivudvalget: Siden sidste hovedbestyrelsesmøde har der kun været få besøgende på arkivet, og det kan ikke forbavse nogen, efter som vi allerede i slutningen af november fik streng vinter, så is- og sneglatte veje afskrækkede eventuelle gæster. 17. november havde vi besøg af et selskab fra Himmerlandskredsen. Julemarkedet på Gl. Estrup blev i år en fiasko, idet der netop i den weekend var snestorm på Djursland.

I perioden har vi haft besøg af nogle interessante personer, som har haft gaver med til os. Her bør nævnes Jørgen Nielsen, Hørning, der mødte op med Anetavler fra Møllegården i Særslev. Jørgen Kirkegaard fra Stilling, der kom med tre bøger af serien "Danske Gårde i tekst og billeder". Især bør nævnes besøget af Jens Gammelvind, der er arkivar ved Vind lokalhistorisk arkiv. Han overdrog nogle interessante bøger til os, som "Vind Sogns Billedbog" og en fornem slægtsbog fra gården Gammelvind i Ulfborg Herred. Dertil kommer, at Jens Gammelvind har udarbejdet en liste over samtlige slægtsgårde i Vind sogn.

Endvidere har vi modtaget Erik Ruds bog om "Kartoffeltyskerne og andet Godtfolk" og Søren Christensens bog om kendte personer fra Vesthimmerlands kommune.

Redaktøren orienterede kort om de næste blade, hvor februar og aprilnumrene er præget af årsmødet og det vi skal se i forbindelse med det.

Rejseudvalget har planlagt en rejse til Sydnorge, som man kan kalde i Christian den Fjerdes spor. Og den bliver ganske anderledes. Efter opsamling ved Ringsted kører vi over Fyn og op gennem Jylland til Hirtshals, hvorfra vi sejler til Kristiansand.

Vi kikker på området op mod Larvik, fortsætter til Kongsberg, Eidsvold og til Oslo. Fra Oslo sejler vi til Frederikshavn og så er det ellers hjemad.

Norge er ikke noget billigt rejseland, til gengæld er der megen historie og kulturhistorie, som gør landet attraktivt for os.

Vedrørende det forestående årsmøde på Agerskov Kro, meddelte landsformanden at han var villig til genvalg. Og formanden for den arrangerende kreds, Haderslevkredsen, Jens M. Knudsen, fortalte om det vi skulle opleve.

Årsmødet 2012 afholdes i Maribo, og formanden for Lolland-Falsterkredsen – Mogens Høge Hansen - orienterede om dagens indhold. Og det lover godt.

Det blev besluttet at afholde årsmødet 2013 omkring Ribe og Vendsyssel indbyder til årsmøde i 2014.

Mødet sluttede med gensidig orientering fra kredsene, og der er god aktivitet landet rundt.

Tirsbæk

Tirsbæk ved Vejle bliver den første oplevelse på forturen til årsmødet. Den gamle herregård er kendt fra fjernsyns-udsendelserne om genskabte historiske haver. Godsejer Hans Henrik Algreen-Ussing fortæller og viser rundt i haven. Vi hører også om erhvervs- og boligudlejning samt om messe- og kursusudlejning, som har skabt liv de gamle driftsbygninger.

Besøget omfatter ikke hovedbygningen.

Godsejer Hans Henrik Algreen-Ussing er femte generation på Tirsbæk, som hans tipoldefar købte i 1912.

Drift

Godsets tilliggende er 182 ha ager, 11 ha eng, 200 ha skov og 8 ha park m.v. Der hører 13 beboelseshuse, en tidligere smedje, bageri og 2 vandmøller under Tirsbæk.

Derudover har godset udlejning af bygninger til både private og virksomheder. De tidligere avlsbygninger renoveres løbende. Slotsstalden er et eksklusivt selskabslokale og den gamle svinestald er omdannet til topmoderne kontor.

Hovedbygning

Hovedbygningen ligger på en borgø. I sin nuværende form er Tirsbæk trefløjet. Hovedfløjen, som også er portfløj, idet sidefløjene vender bort fra avlsgården. Tirsbæk var imidlertid ikke planlagt i tre fløje. Midtfløjen med den tøndehvælvede portgennemkørsel i en fremspringende tårnagtige karnap og den østlige sidefløj er gårdens ældste

bygninger, som antages opført o. 1540. Vestfløjen er kun lidt yngre og tårnet i borggårdens nordvestre hjørne bærer årstallet 1577. En fjerde fløj, som lukkede borggården er for længst blevet nedbrudt.

Efter en uheldig ombygning i 1866 gennemførtes en restaurering i 1915-16, hvorved tårnet fik sit nuværende spir.

Haven

Det første haveanlæg på Tirsbæk har formodentlig været i 1500 tallet på slotsholmens sydlige del med læge- og husholdningsurter, grøntsager og frugt.

Det haveanlæg der ses i dag, er anlagt øst for hovedbygningen som en terrasseret renæssancehave, en sjældenhed i Danmark i dag, hvor de fleste herregårdshaver er omlagt til de senere fremherskende stilepoker barok og engelsk landskabsstil.

Niels Linde påbegyndte haveanlægget som stod færdigt i 1745, bl.a. med et vinbjerg - det ældste eksisterende i Danmark. Parken er omgivet af et 2,5 m højt kampestensdige, ca. 800 meter langt. Hovedbygningen og haven er forbundet med en hovedakse, derudover er der flere stier med tilhørende hække eller alleer, som er brugt til at markere grænserne for de forskellige haverum. På et matrikelkort fra 1799 ses det store haveanlæg som det i omrids ligger i dag.

Landskabsarkitekt Marie Louise Wanscher lavede i 1996 som afgangsspeciale fra Landbohøjskolen en renoveringsplan for haven, med henblik på reetablering af renæssance anlægget.

Planen blev brugt som arbejdsmanual af den nuværende ejer frem til tildelingen af fondsmidler fra RealDania i 2007.

Formålet med RealDanias store herregårdshave-projekt er overordnet at

- Synliggøre muligheder for at bringe herregårdshaverne ind i fremtiden ved at afsøge nye veje for restaurering, istandsættelse samt målrettet pleje og drift.
- Skabe debat om metoder til bevaring af historiske haver, der både respekterer kulturværdierne og er bæredygtige i forhold til ejernes ressourcer.
- Skabe offentlig interesse for kulturværdierne i de historiske haver.

Udover Tirsbæk er 8 herregårdshaver udvalgt som demonstrationsprojekter, hvor initiativet også har til formål at undersøge og udarbejde nye og bæredygtige metoder til pleje og drift af haverne, tilpasset nutidige anvendelser og forhåndenværende ressourcer.

Grupper kan aftale tid for rundvisning i haven. Aftale træffes med godsejer Hans Henrik Algreen-Ussing telefon: 20 33 12 60.

På hjemmesiden gives mange oplysninger om godset og dets tilbud. www.tirsbaekgoods.dk

Historie

Hovedgården Tirsbæk er omtalt første gang i 1401, da den sammen med landsbyen Bredballe tilhørte hr. Jens Gavesøn af slægten Dyre. Fra ham kom gård og gods til sønnen Iver Jenssøn og derpå til hans søn Vincents Iversøn, hvis søn Iver kaldtes ved sin moders navn – Lunge. Han arvede Tirsbæk i 1540, og han udvidede gården betydeligt og lod hovedbygningen opføre. Han døde i 1587 og Tirsbæk overgik til sønnen Ove Lunge, og da han døde barn-

løs gik gård og gods ved hans enkes død i 1611 over til søsteren Gertrud Lunge, der bragte Tirsbæk til sin mand, Ejler Bryske. Efter dem fulgte datteren Lisbeth Bryske, der huskes for sin indholdsrige slægtsbog.

Lisbeth Bryske ægtede i 1605 Mogens Krabbe til Vegholm i Skåne, og blev i ægteskabet moder til fem børn. Mogens Krabbe døde i 1614, og to år efter indgik hun i ægteskab med Henrik Bille. I dette ægteskab fødtes otte børn. Sønnen Steen Bille arvede Tirsbæk, hvis datter bragte den til sin mand og fætter Anders Rosenkrantz, der kort før sin død i 1742 overdrog besiddelsen til sin svigersøn Niels Linde, som lod opføre de solide avlsbygninger af egebindingsværk og anlagde haven og parken. Efter Niels Lindes død i 1746 arvedes Tirsbæk af sønnen Christen Linde, der var ringe begavet. Han døde efter kort tids ægteskab og enken Maren Loss giftede sig med forvalter Jørgen Hvass, som adledes under navnet Lindenpalm. Da han døde i 1781 var han udnævnt til justitsråd. Det var lykkedes for ham at sætte en del af den lindeske rigdom over styr. I 1774 havde han overdraget Tirsbæk og Bryskeborg (Williamsborg) til svigersønnen William Halling, der to år senere solgte Tirsbæk til greve C. H. G. Moltke, som efter to år afhændede besiddelsen til kammerherre Christian Benzon til Christiansdal (Dalum Kloster).

Christian Benzon fik i 1792 tilladelse til at udstykke Tirsbæk, og denne udstykning fortsattes af sønnen P. U. F. Benzon, som solgte af de gamle herregård til broderen, kammerjunker Jacob Benzon, der i 1806 solgte til et interessentselskab, der frasolgte yderligere bøndergods. Hovedgården solgtes til A. C. Becher i 1810. Dennes sønnesøn, forfatteren Tyge Becher, der i sit blad Orion skildrer Tirsbæk, solgte den i 1840 til birkedommer Christensen, der året efter solgte til baron Brockdorff. Denne solgte i 1861 til etatsråd A. N. Hansen, hvis arvinger i 1879 afhændede Tirsbæk til enkegrevinde Schack-Schackenberg. Hun døde i 1910 og hendes bo solgte i 1912 Tirsbæk til etatsråd H. N. Andersen, stifter af og direktør for Østasiatisk Kompagni. Han overlod straks godset til svigersønnen Frode Neergaard.

Slægten

Frode Neergaard var søn af godsejer Christian Peter Sigvard Neergaard til Ranzausgave, Åkær og Dybvad, og dennes første hustru Serine Petrea Julie Kiørboe. I 1910 giftede Frode Neergaard sig med Astrid Elizabeth Andersen, datter af etatsråd H. N. Andersen.

Frode Neergaard var officer, men valgte landbruget. I 1923 blev han også ejer af faderens hovedgård Åkær. Han blev udnævnt til hofjægmester og kammerherre, og gjorde meget for at bevare Tirsbæks gamle bygninger. I ægteskabet fødtes døtrene Lillie Katrine Elizabeth og Ebba Louise Christence Bryske Neergaard. Ebba Neergaard blev hofdame hos dronning Ingrid og overtog Åkær gods i 1968, efter hun i mange år havde haft gården i forpagtning.

Lillie Katrine Elizabeth Neergaard blev gift med Daniel lensgreve Rantzau til Rosenvold. Hendes datter - Vibeke komtesse Rantzau - arvede Tirsbæk. Hun blev gift med senere hofjægmester og kammerherre Henrik Algreen-Ussin. Nu er det deres søn, Hans Henrik Algreen-Ussing, som siden 2008 har været ejer af Tirsbæk.

Engum kirke

I det ydre er Engum kirke en ordinær landsbykirke med romansk kor og skib med gotisk tårn og våbenhus, men i det indre er der interessante kalkmalerier og fornemt inventar.

Kalkmalerierne

På korets vestvæg er nogle ornamentter og indskriften "avdire aqua". Det betyder "høre vand" og henviser til Johannes Åbenbaring 14,2, hvor Lammets komme beskrives som brusen fra mange vande. Den latinske tekst på kirkens væg er i ønskemåde "høre", så det der står, er ønsket om at høre vand, at opleve Lammets komme, at opleve Jesu genkomst.

I korbuen er en fremstilling af Kain og Abels offer. Det er et senromansk maleri fra omkring 1225.

Gud sidder i en medaljon i toppen. Abel står med front opadvendt ansigt og rækker sit lam frem, som modtages af en engel. På den anden side rækker hans mere skumle broder sit kornneg frem, der modtages af en djævel.

Billedet fortæller beskueren, at man altid har givet offer til kirken. Siden de første mennesker på jorden har man givet tiende. Men fremstillingen har også fat i noget andet. Abel er nomaden og Kain er agerdyrkeren. De gamle jøder var før de bosatte sig i Det hellige Land nomader, men efter de blev fastboende, blev de også landmænd. Og i teksten fra Det gamle Testamente, er det tydeligt, at man sætter mest pris på nomaderne, den gamle kultur.

Inventar

Kirkens indre præges hovedsagelig af den rococoindretning som kirkeejerne Jørgen Hvass og hans hustru Maren Loss gennemførte.

Altartavlen er fra 1759, det er et prægtigt rococoarbejde med rigt billedskærerarbejder. Altartavlen er sammenkomponeret med præstestol og degnestol. Prædikestolen er i sin kerne et enkelt stykke fra renæssancen, som i 1765 blev smykket med mageligt henslængte dydeskikkelser.

Ved korbuen står to store englefigurer.

Stoleværket er hovedsagelig fra 1600-25, men i 1700-tallet blev det stafferet med allegoriske malerier.

SKAMLINGSBANKEN

og dens ejerforhold

I forbindelse med forturen til årsmødet besøger vi også Skamlingsbanken, mindstedet for sprogets og åndens kamp mod tyskheden i grænseegnen.

Proprietær Niels Sehested, Strårup hovedgård, der er formand for Skamlingsbankeselskabet, fortæller her om det historiske sted og dets ejendomsforhold.

Baggrund

Skamlingsbanken er det højeste punkt i det gamle Sønderjylland. Toppen, Højskamling, ligger 112 meter over havet. Her samledes omkring midten af 1800-tallet tusinder af dansksindede sønderjyder til de såkaldte sprogfester, der havde til formål at hævde det danske sprogs ret i hertugdømmet Slesvig.

Skamling ligger nordligst i Slesvig. Mens Slesvig var et hertugdømme under den danske krone, var Holsten en del af det gamle tysk-romerske kejserrige, men i løbet af middelalderen var de to hertugdømmer blevet knyttet tættere sammen. Holsten kom til at dominere mere og mere, og i første halvdel af 1800-tallet var det danske sprog voldsomt trængt, især i byerne, men også blandt landbefolkningen i Sydslesvig. Blandt de nordslesvigske bønder holdt det danske talesprog stand, men embedssproget var tysk i begge hertugdømmer.

I 1830 krævede den dansk-holstenske embedsmand Uwe Lornsen en fri forfatning for Slesvig-Holsten, og

så begyndte kampen for alvor. Dansksindede nordslesvigere ønskede at bevare tilknytningen til Danmark, og kampen for at bevidstgøre den øvrige del af befolkningen tog sin begyndelse. I første omgang ønskede man dansk sprog indført som rets- og øvrighedssprog i de sogne, hvor det i forvejen var kirke- og skolesprog. I 1840 lykkedes det at få kong Christian den Ottende til at udsende det såkaldte sprogreskript, der opfyldte disse ønsker.

11. november 1842 rejste Haderslevkøbmanden P. Hjort Lorensen sig i stænderforsamlingen i Slesvig og "talte dansk og vedblev at tale dansk". Det var en voldsom provokation, der rejste en vældig bevægelse i såvel kongeriget som hertugdømmet, og på et møde i Sommersted Kro blev der taget initiativ til at erhverve Skamlingsbanken som mødested for danskheden. Den 18. maj 1843 mødtes 6000 mennesker på Skamlingsbanken, og året efter samledes dobbelt så mange for at høre taler af bl.a. Grundtvig og Orla Lehmann. De følgende år afholdtes lignende sprogfester med tusindvis af deltagere, men krigen 1848-50 standsede møderne for en tid. Da de blev genoptaget i 1890'erne, var det mere som folkefester end som sprogfester.

Mindesmærkerne

I oktober 1863 rejstes efter adskillige års forberedelse mindestøtten for det danske sprogs forkæmpere på toppen af Højskamling, men kort efter udbrød der krig mellem Danmark og Det tyske Forbund, og mindre end et halvt år senere sprængtes mindestøtten af preussiske soldater. Stenene solgtes på auktion, men Skamlingsbankeselskabet lod dem opkøbe ved stråmænd, og i 1866 genrejstes støtten, der endnu viser tydelige spor af sprængningen. Efter krigen 1864, hvor den danske konge havde måttet afstå både Slesvig og Holsten, var otte sønderjyske sogne syd for Kolding blevet indlemmet i Nørrejylland, og Skamling lå nu på den danske side af grænsen. For at undgå et provokere den store nabo i syd, blev der i næsten 40 år ikke holdt møder på Skamlingsbanken, og i stedet udvikledes den efterhånden til et mindsted for danskhedens store skikkelser, og blandt disse N. F. S. Grundtvig, hvis mindesten rejstes af svenske og norske højskolefolk i 1884. Ti år senere rejste sønderjyder en mindesten for politikerens Laurits Skau, Skamlingsbankemødernes første, og vel også største, taler.

Talerstolen afsløredes i 1903. Den er tegnet af Lorenz Frølich og hugget af Niels Larsen-Stevns. Den bærer på forsiden Slesvigs to løver og Thors hammer. På en anden sten læses Grundtvigs ord: "Ordet, det er Guddoms Underværk. Det er Folke-Kendemærket".

På Højskamling står Danmarks højeste flagstang, hvor Skamlingsbankeselskabet siden 1891 har haft tilladelse til at flage med splitflag.

Skamlingsbanken i 1900-årene

I løbet af det 20. århundrede blev der afholdt adskillige store møder. I 1934 samledes Det Unge Grænseværn ca. 25.000 deltagere, og i juni 1945 samlede modstandsbevægelsen op mod 100.000 til møde.

Modstandsbevægelsens Region III har på en plads nedenfor Højskamling indrettet en mindelund med klokkestabel til minde om de mennesker fra det sydlige Jylland, der mistede livet under modstandskampen. Fra klokkestabelen lyder hver dag tronerne fra "Prins Jørgens March".

I de seneste år har Skamlingsbanken og klokkestabelen været en smuk og festlig ramme om "Opera på Banken", Det kongelige Teaters årlige præsentation af den kommende sæsons operaprogram.

Skamlingsbankeselskabet

Skamlingsbanken ejes og drives af Skamlingsbankeselskabet, hvis statutter er approberet af Kong Frederik den Syvende i 1854.

Skamlingsbanken er opstået som mødested og åndelig kampplads for folkets ret til eget sprog og frihed for undertrykkelse – en selvfølge for os i dagens Danmark, men i mange dele af verden et uopnåeligt gode. Her er talt alvorsord, men her har også været festligt samvær. Og så er det vanskeligt at finde en skønnere plet i Danmark.

Ved at melde sig ind i Skamlingsbankeselskabet er man med til at bevare dette smukke og minderige sted.

Man bliver livsvarigt medlem af Skamlingsbankeselskabet ved at købe en aktie, der koster 500 kr.

Der udbetales ikke noget udbytte, men i forbindelse med den årlige generalforsamling serveres en middag, der er restauratøren værdig, så reelt er Skamlingsbankeselskabets aktier, dem der giver det højeste udbytte!

Anmodning om optagelse i Skamlingsbankeselskabet sendes til formanden: Niels Sehested, Strårup, Skamlingsvej 65, 6000 Kolding.

NYE MEDLEMMER:

Gårdejere
Herdis og Arne Nørtoft
Krohaven 4
7323 Give

Bent Mølgaard Nielsen
Fabjerg Kirkevej 56
7620 Lemvig

Gårdejer
Steen Iversen
Hanstholmvej 73
7700 Thisted

Gårdejere
Marianne og Niels Nielsen
"Vrouoftgård"
Vrouevej 17
7860 Skive

Gårdejere Karin Staun Simensen og
Ole Søndergaard Jensen
"Mejlmosegård"
Hobrovej 50
Vilsted
9670 Løgstør

Godsejere
Anne og Hans Henning Rottbøl
"Børglum Kloster"
Børglum Klostervej 255
9760 Vrå

Jens og Anna Jensens Fond

Dansk Slægtsgårdsforening administrerer Jens og Anna Jensens Fond, der uddeler rejselegater til unge, der vil uddanne sig i teoretisk eller praktisk landbrug i udlandet. Legatportioner på 5.000 og 10.000 kr. uddeles til ansøgere, der for at komme i betragtning, er i udlandet mindst 6 eller 8 måneder.

Ansøgning sendes til:
Carl Martin Christensen
Kåregård
Badstrupvej 39, 5485 Skamby

Landbrugets skatter i tusind år

Af docent, dr. phil. Erik Helmer Pedersen

Så langt vor historie rækker, har man skullet betale skat, og de danske bønder er ikke blevet sparet. Som forsvar mod ublu skattekrav har de dog altid kunnet henvise til, at skattens højde måtte stå i et rimeligt forhold til bedriftens indtjeningsmuligheder, både på kortere og længere sigt. Helt op til 1903 har jordens

anslåede skatteevne ved normal dyrkning været fastholdt i et register, kaldet matrikel, som atter blev brugt som basis for at udskrive de såkaldte hartkornsskatter. Helt fra middelalderens dage har der eksisteret jordebøger eller matrikler, som har fastholdt denne viden, og den mest berømte er Christian V's matrikel fra 1688. I modsætning til ældre matrikler byggede den på en opmåling af den enkelte ejendoms areal, hvorefter den pågældende jord blev takseret til at kunne svare en bestemt skat, udtrykt i tønder hartkorn og dennes underenheder: skæppe, fjerdingkar, album.

De ordinære skatter kaldtes i middelalderen så mærkelige ting som inne, ægt, redskud og nathold, hvoraf de tre første refererer til afkrævede transportopgaver for offentlige myndigheder og nathold til levering af naturalier til kongens underhold, når han med sit store følge slog sig ned lokalt. Desuden betalte man en slags krigsskat, ledingen. På det lokale plan var 4-5 gårde samlet i havne, som hver skulle stille med én mand til det krigsskib, det lokale distrikt, kaldt skiben, skulle udruste og bemane. Efterhånden blev ledingspligten forvandlet til en skat i penge, kaldt kværsæde, og så måtte kongens selv skaffe sig en flåde. Havde kongen yderligere behov for penge til sit krigsvæsen, måtte han udskrive en særskat, kaldt stud eller senere bede, eftersom han i de fleste tilfælde pænt måtte bede folk om betale en sådan skat.

Det beskyttede dog ikke den tids skatteydere mod at blive pålagt det, som blev sminket som ekstraordinære skatter, uagtet de efterhånden blev udskrevet indtil flere gange samme år. De skulle enten betales med nærmere bestemte naturalier eller med penge. Lige siden man omkring år 1000 begyndte at præge mønt i Danmark, har folk brugt kontanter, selv om de fleste bønder næppe solgte så meget på byens torv eller til en omstrejfende kræmmer, at skindpungen ligefrem bugnede med mønter og slet ikke af ædelt metal. Derfor betalte de gennem århundreder deres skat med korn, husdyr eller madvarer, f.eks. ved at flere gik sammen om at levere en slagteokse, og langt op i 1700-tallet har mange fæstebønder læsset hestevognen med kornsække, når de skulle hen til godsforvalteren og betale deres fæsteafgift, landgilden. Det var ikke altid, at de også havde "husket" at tage penge med til at betale de

skatter, det offentlige havde pålagt dem. Godsejeren stod jo inde for dem over for amtsstuen og derfor var det i første omgang hans bord!

Inden godsforvalteren meddelte kvittering for landgilden, har han nok haft hånden nede i et par sække for at studere indholdet nøjere. På den tids kornmarker voksede mere end korn, og derfor var aftærsket korn som regel godt blandet med ukrudtsfrø. Ved høje kornpriser gik sækkenene uanset indholdet dog snarere til købmanden end til godset. En skipper kunne da overtage partiet og sælge det i det søndenfjeldske Norge. I stavnsbåndets tidsalder var naturalskatterne på retur; til gengæld sled 1500- og 1600-tallets bønder tit og ofte heste, vogne og mandskab op ved at skulle køre flere mil med korn, kød, flæsk, smør, ost, øl eller andre madvarer. En dobbelt skatteudskrivning faktisk. Og faldt karlen i dårligt selskab inde i byen, var det ikke let at sige, hvornår og i hvilken tilstand køretøjet vendte tilbage.

Skatterne kunne være tunge for den tids bønder, men helt tilbage i 1400-tallet har man ved skatteligningen skelet til det princip, at "den rige hjælper den fattige" eller man betalte "efter sin formue", sådan som den fynske historiker Haakon Bennike Madsen i flere arbejder fyldigt og instruktivt har behandlet den tidlige skatteudskrivning. To personer, benævnt som "legsmænd", forestod ligningsarbejdet – i tidens sprog "stander for mandtallet" – det pågældende sted, og hvad der kunne være nok så tyngende, være lensmandens skriver ansvarlig for skattebetalingen. De lokale bønder og husmænd blev da inddelt i læg på 4, der skulle svare et bestemt beløb, og så måtte de finde ud af at fordele byrden imellem sig. Sandheden i ære skete der normalt ikke den store udjævning. Skulle de 4 skatteydere præstere 80 sk(illing) tilsammen, kunne en fattig slippe med at betale 17 sk. mod at den bedre stillede nabo gav 23 sk.

Under de tre første konger efter den lutherske reformation i 1536: Christian III, Frederik II og Christian IV blev skatteudskrivningen for alvor sat i system, og løseligt opgjort blev landbefolkningen da præsenteret for ikke færre end 500 skatter, store som små og i vekslende form som penge-, naturalie- og kvægskatter. Christian III skulle have sit land genopbygget efter Grevefejden, en blodig borgerkrig, Frederik II's Danmark lå i en uafgjort og kostbar krig med Sverige 1563-70 og Christian IV forskønnede land og hovedstad med prægtige bygninger og søgte desuden at sætte gang i handel og industri. Indtil 1620'erne var hans skatteudskrivning dog til at bære, men da Danmark i 1625 begyndtes at krige med sine naboer, først den tyske kejsermagt og i 1640'erne et nok så aggressivt Sverige, blev skatteskruen år for år drejet flere gange rundt. Mange ejede da ikke en klink og måtte bede om skatteforskånsel.

Førhen havde landboerne været så temmelig ene om at bære byrderne; nu kom de andre stænder for alvor med. Den ellers så privilegerede adel accepterede 1627-28 en 2 %'s formueskat og en skat på rentepenge mod retten til

selv at sætte deres bønder i skat og snart også skattens opkrævning og indbetaling hos lensskriveren. Det gav en øget likviditet. Desuden sikrede adelen sig i stigende grad medindflydelse på rigets finanser, så Christian IV's sidste år blev en lidt bedrøvelig affære for den før så altformående konge.

Hans søn, Frederik III, ville dels tage revanche over for Sverige, dels forvandle valgkongedømmet til et enevældigt styre. Første del mislykkedes ganske efter 3 års svenskekrig 1657-60, hvor Danmark øst for Øresund for bestandig gik tabt, anden del gjorde uden videre kongemagten enerådende frem til 1849. Nu kunne kongen uden at spørge rigsrådet eller andre udskrive lige så mange skatter, han ville – og landet kunne bære – og det gjorde han og hans to nærmeste efterfølgere Christian V og Frederik IV i rigt mål. Først skulle landet genrejses og gennemgå en ny resultatløs krig med Sverige, dernæst skulle skattesystemet reorganiseres gennem en opmåling og værdiansættelse af landets jord gennem 1688-matriklen, med visse modifikationer gældende helt frem til 1903, og endelig skulle de offentlige finanser indordnes i et regulært bogholderisystem. Alle tre ting lykkedes, da de første enevoldskonger vågede nidkært og dygtigt over finansernes stilling.

Fra begyndelsen af 1700-tallet lå skatteudskrivningen så nogenlunde fast, men en krise i 1730' og 1740'erne, forstærket af en ondartet, kvægsyge, gjorde ikke ligefrem bønderne velhavende, hvortil kom at den mandlige bondebefolkning fra 1736 i stigende grad blev lænket til deres fødegods gennem det såkaldte stavnsbånd. Fra 1750 begyndte konjunkturerne imidlertid at bedres kraftigt, og det ledte til den danske ikke-voldelige revolution i 1788, hvor stavnsbåndet blev ophævet, og bonden og hans næring sat fri, signalet til en samfundsmodernisering på agrar og ikke industriel baggrund som intet andetsteds i vor kulturkreds.

Bondefrigørelsens ledende skikkelse, grev Chr. D. Reventlow, var som præsident for Rentekammeret og som indehaver af en række toposter ikke en ven af høje skatter, der kunne kvæle en landbrugsrevolution i fødslen, og derfor kantedes landbruget gennem Englandskrigenes mange besværligheder uden at tabe fremdriften. Til gengæld måtte en politisk svækket Reventlow fra sidelinjen se til, at økonomiens genrejsning efter statsbankerotten i 1813 ikke tog særligt hensyn til landets bærende erhverv. Da så hartkornsskatterne i 1818 blev reguleret opad i form af en landsskat, og kornpriserne samtidig begyndte en langvarig nedtur, gik mange godsejere og gårdejere fallit, inden skatterne fra og med 1823 blev reduceret til et tåleligt niveau, oven i købet fastholdt i en lov fra 1850 til 1903-reformen. Dermed fik det eksportorienterede landbrug medvind i en vækstperiode uden sidestykke på 80 år, og som kronedes med den store omlægning til husdyrbrug fra og med 1870'erne. Og som trak husmandsbruget med i sit kølvand.

Med skattereformen af 1903 erstattedes hartkornsskatningen med en kombineret indtægts- og ejendomsskat til staten, ligesom den kommunale beskatning omorganiseredes. Til 1922 hvilede den statslige ejendomsskyld med sine promillesatser på jordens og bygningernes værdi, derefter splittedes den op i en grundskyld på jordværdien, dog efter en række fradrag og en ejendomsskyld. 1922-satserne blev først hævet i 1937 i forbindelse med

indførelse af en fælleskommunal udligningsfond. Året i forvejen havde den socialdemokratisk-radikale Stauning-regering også fået flertallet i Landstinget, og dermed var vejen banet for øget udskrivning.

Skattereformen i 1903 omfattede også den kommunale beskatning på såvel amts- som kommuneniveau, men først i 1926 blev en række overgangsordninger erstattet af en kombineret ejendoms- og grundskyld. Desuden kunne der ved særligt store værdistigninger opkræves en grundstigningsskyld på 10 promille. Det må bemærkes, at der ikke i landkommuner modsat byerne ikke blev lagt et loft over grundskyldens størrelse. Under indtryk af landbrugskrisen i begyndelsen af 1930'erne fik landbruget en lettelse af den amtskommunale beskatning, hvorved dets driftsbygninger i realiteten slap for amtsskat. Dårlige tider for landbruget var også skyld i, at man i 1961 valgte gradvist at erstatte den kommunale ejendomsskyld med grundskyld. Det bør dog erindres, at sognekommuner dengang dækkede en stor del af deres skattebehov gennem ejendomsskatter, og det var ikke til landbrugets fordel.

I slutningen af 1960'erne indledes den proces, som førte til kildeskattens indførelse i 1970 og heraf følgende reformer af den kommunale beskatning. På få linjer at skulle sammenfatte skattesystemets udvikling 1970-2010 må anses for en håbløs opgave, ikke mindst fordi landbruget som følge af renteniveauets himmelflugt i 1970' og 1980'erne på ny måtte indrømmes en række støtteordninger. I 1980'erne forsvandt stort set den sidste rest af fradragsretten, i 1990'erne indførtes bund-, mellem- og topskatten, i 2001 tømredes et skatteloft, som har været ret slidstærkt, og i 2005 førtes skatteprofessionaliseringen helt igennem, da den statslige og kommunale skatteadministration blev lagt sammen i 30 skattecentre. Læserne må formodes at kende denne udvikling mindst lige så godt som deres ydmyge historiefortæller.

Indrømmet, denne historie om landbrugets skatter i 1000 år handler mest om de udgifter, den enkelte landmand i den anledning bliver påført, og hvor han kun i eksportlandbrugets guldalder 1850-1950 har kunnet øve direkte indflydelse på skattebetalingens størrelse. Før og efter denne periode har han ofte følt, at han i alt for høj grad blev tvunget til at punge ud til formål, han havde svært ved at vedkende sig som særlig samfundsrelevante. Den kgl. enevældes gloriøse magtdemonstrationer og velfærdsbudgettets forrang i moderne tider for produktionsapparatets udbygning har ligefuldt skabt panderynker hos den selvansvarlige og ofte så hårdt arbejdende bonde.

På den anden side har han nok i sit stille sind måttet indrømme, at uden store samfundsinvesteringer intet effektivt landbrug. Der går en lige vej fra infrastruktur til socialforsorg, og ingen landmand kan undvære nogen af delene. Et gammelt kultursamfund kan i en europæisk sammenhæng ikke fungere uden kultur, og den koster penge, rigtig mange endda. Desuden kan man trøste sig ved, at samfundet har ydet sit ingenlunde lille bidrag til landbrugets eksportsucces ved at investere store summer i forskning, uddannelse, kvalitetskontrol og meget mere. Et uafklaret spørgsmål er imidlertid, i hvilket omfang en hårdhændet beskatning som eksempelvis 1600-tallets har evt. har hæmmet eller ligefrem sat landbruget tilbage i udvikling. Men det er en helt anden historie.

Vendsysselkredsen

Vores vintermøde, den 9. februar, var henlagt til Jyske Ås Vandrehjem i Flauenskjold.

Runa Christensen fortalte om: "Var det Norden for Lands Lov og Ret?"

Vi hørte et interessant foredrag om retstilstande i 1800 tallet, om Tinghus og Birketing. Der blev fortalt udførligt om: Den dronninglundske Commissions Dom, i 1841 til 1843.

Efter at de lokale Birketing, f.eks. Voregård Birk, ophørte var det så som så med retstilstanden i Østjylland. Det endte med selvtægt i 1841, hvor der blev afsagt 4 dødsdomme!

En god og spændende aften.

Niels Ole Volhøj

Haderslevkredsen

Bestyrelsen for Haderslevkredsen opfordrer alle kredsens medlemmer til at deltage i årsmødet den 28. – 29. maj.

Der bliver rig mulighed for at møde medlemmer og venner fra hele landet.

Kan du ikke deltage i hele programmet, så meld dig til det, som du kan deltage i, men gå ikke glip af aftenfesten på Agerskov kro lørdag aften.

Husk tilmelding. Tilmeldingsskema er på side 15 i dette blad.

Jens M. Knudsen

Vejle kredsen

Kredsbestyrelsen har udarbejdet følgende program for 2011.

Forårsmøde onsdag 23. marts kl. 14.00 Den gamle Grænsekro ved Christiansfeld, Helle Juhl vil fortælle om "Husbestyrerinde søges", Genforenings- og Grænsemuseet vil være åben, det ligger lige overfor kroen.

Sommermødet har vi planlagt til den 8. juni kl. 14.30 på Rørbækgård ved Rørbæk sø med kaffekurv og efterfølgende spisning på Vester Møllerrestaurant ved Rørbæk sø. Efterårsmøde med generalforsamling den 7. november kl. 14.00 på Givemuseum her vil landmand Tage Valdemar fortælle og underholde om et langt liv.

Steffen Buch Juul

Fynskredsen

Kredsen afholder møde onsdag den 23. marts kl. 14.00 på Centrovic, Damsbovej 11, 5492 Vissenbjerg.

Først generalforsamling med dagsorden ifølge vedtægterne.

Efter generalforsamlingen er der foredrag ved forhenværende borgmester Else Møller, Kerteminde

Pris: entre og kaffe 80 kr.

Mogens Andersen

Nordsjællandskredsen

Tirsdag d. 1. februar holdt Nordsjællandskredsen generalforsamling på Skævinge kro med 29 deltagere.

En del af beretningen var om årsmødet 2010 i Helsingør.

Ved valget til bestyrelsen blev Poul Andersen og Jørgen Hansen genvalgt.

Arne Madsen havde ønsket at træde ud af bestyrelsen og i stedet valgtes Niels Christian Nielsen fra Freerslev.

Formanden takkede Kirsten og Arne Madsen for indsatsen i bestyrelsen gennem adskillige år.

Efter kaffen fortalte Carsten Carstensen fra Skov og Naturstyrelsen meget interessant om Gribskov gennem tiderne, bl.a. om de spor, der er efter de over 20 gårde og landsbyerne, der tidligere lå inde i Gribskov. Kulsvierne og deres store produktion af trækul til København blev der også fortalt om.

Jens Brogaard Jensen

Sjællands Syd

Sjælland Syd indbyder til generalforsamling i Everdrup forsamlingshus, Everdrupvej 20, 4733 Tappernøje fredag den 18. marts 2011 kl. 14.00.

På valg til bestyrelsen er: Esben Tue Christensen, Ane Margrethe Jensen og Bruno Lund, der alle modtager genvalg.

Efter generalforsamlingen viser Dorrit Røtting lysbilleder og fortæller om USA på kryds og tværs.

Kaffe og foredrag: 50 kr.

Vel mødt til en god eftermiddag.

Ole Krogh Jensen

Vestsjællandskredsen

Generalforsamlingen afholdtes den 19. januar på Landbrugsskolen i Høng, hvor 30 medlemmer var mødt frem. Kredsformanden Villy Langthjem sagde i sin meget interessante beretning: "Vi har som regel tre arrangementer om året. Sommertur, efterårstur og generalforsamling. Generalforsamlingen er dagens arrangement. Vi har den forret, at kunne være på Høng landbrugsskole. Det er et godt sted, hvor vi føler os hjemme. Jeg synes det er værd at nævne, at Høng er den eneste skole på Sjælland og Lolland-Falster, hvor unge kan uddanne sig til at blive selvstændige landmænd og driftsledere.

Da de fleste af os skulle uddanne sig til at blive selvstændige – overtage fædrene gård – eller købe, forpagte gård – var der mange skoler at vælge imellem. Der var Lyngby, Tune, Kærhave, Haslev, Sydsjællands i Lundby og den fine agerbrugsskole på Næsgård med en toårig uddannelse. (Var der ikke en husmandsskole i Høng?)

Nu er de væk, tiden er løbet fra dem, der er ikke brug for at uddanne så mange elever, som der var for 50 år siden. Dengang var der 150.000 ejendomme, og hvis en generation er 30–35 år var der brug for 4.500 ejerskiftninger om året.

I dag er der vel 12-13.000 gårde med et areal på mere end 50 ha – heraf 2600 med over 200 ha. Så nu skal der kun bruges 350 nyuddannede landmænd om året.

Derudover er der 28.000 brug med æg, fjerkræ- og minkavl m.m. og hobbylandbrug.

På 10 år er antallet af mælkeproducenter halveret, så der i dag kun er 4.000 tilbage.

Fremtidige svineproducenter bliver nok i næsten det samme tak. I 1985 var der datosammenfald til repræsentantskabsmøderne i slagteri- og mejeriselskaberne på Sjælland. Allerede dengang var der en opdeling i produktionsformen, idet kun to gårdejere var valgt som repræsentant begge steder.

Rene planteavlsbrug er nok også på det lag.

Men der produceres fødevarer til 15 mio. mennesker.

Det stiller utrolig store krav til uddannelsen på vore skoler. For nok er der brug for færre selvstændige gårdejere end nogensinde, men der skal rigtig mange dygtige medhjælpere til på de moderne landbrug, og der skal grundskolerne levere en stor gruppe til at bemane de moderne ko- og svinestalde med et staldanlæg til 30-40 mio. kr. Ligesom de moderne traktorer og mejetærskere, der koster 2-3 mio. kr. stykket kræver højt uddannet mandskab.

Der skal også indgående kendskab til sprøjteteknik og kemikaliehåndtering på moderne plantebrug.

Dertil er der brug for en meget stor gruppe til konsulent-tjenesten.

Den udvikling har vi gennemlevet, og det er nok den største strukturændring nogensinde i både landbruget og undervisningssektoren.

Der har været perioder med god indtjening, men også år, hvor det har været nødvendigt, at ægtefælle eller begge har måttet hente indkomst udenfor bedriften.

Til vores sommertur havde bestyrelsen søgt at finde en kombination af historie og moderne landbrug – grænsende til industri.

Turen gik til Lolland-Falster, hvor vi besøgte godsejer Lars Hvidtfeldt, Gl. Kirstineberg, som sammen med

tre nabogodser har oprettet Guldborgsund Frugt. Næste besøg var Knuthenlund økologiske herregård med geder og får og eget mejeri.

Vi sluttede på Korselitse, hvor godsforvalteren viste rund og fortalte.

Dagen sluttede på det smukt beliggende traktørsted Pomlenakke, der serverede god mad.

Efterårsturen var henlagt til Røsnæs. Målet var Dyrehøj Vingård. Vi gik tur gennem vinmarkerne, smagte på druerne, og derefter på vinen og sluttede besøget med kaffe og lagkage. Derefter kørte vi til Røsnæs kirke, hvor vi hørte om kirken, dens istandsættelse og om alterdugen, som kredsens næstformand, Karen Andersen, havde vævet."

Beretningen blev taget til efterretning og regnskabet godkendt.

Da Villy Langthjem ikke ønskede genvalg til bestyrelsen, efter 12 år – og det sidste som formand, nyvalgte Erik Ellegaard, Skælskør og Karen Andersen, Vollerup genvalgte.

Efter generalforsamlingen takkede næstformanden, Karen Andersen, Villy Langthjem for hans store indsats i bestyrelsen, først som mangeårig næstformand og sidst som formand.

Efter generalforsamlingen fortalte gårdejer Jens Stenbæk, der er næstformand i Regionsrådet, om rådets opgaver. Først og fremmest fik vi en meget fin redegørelse for sygehusplanlægningen, og derefter for akutberedskabet. Jens Stenbæk sluttede af med at sige lidt om erhvervsudviklingen i regionen.

Efter generalforsamlingen holdt bestyrelsen møde for at foretage konstituering. Her valgtes Karen Andersen, Vollerup til formand og Jette Nielsen, Gerlev til næstformand. Kris Lund Jensen, Mørkøv fortsætter som kasserer.

Vestsjællandskredsen nu afgående formand, Villy Langthjem og næstformand i Region Sjælland Jens Stenbæk. Jens Stenbæk er økologisk landmand, han har været formand for Holbæk Landboforening, har været borgmester i Tornved Kommune og efter kommunalreformen viceborgmester i den nye Holbæk Kommune, men valgte så at skifte til regionspolitikken

Min dåbskjole

Inspireret af kronprinsparrets tvillingefødsel- og dåb har Museet på Koldinghus arrangeret udstillingen "Dåbskjoler fra 1700-tallet og til nu".

Museet har selv en hel del dåbskjoler fra 1700, 1800 og 1900-tallet, men de vil også gerne på udstillingen vise nyere dåbskjoler, gerne nogle der har været brugt til tvillinger.

Det er noget jeg kan hjælpe museet med og derfor skal min dåbskjole indgå i udstillingen.

Min mormor har lavet dåbskjolen til min dåb i 1938. På kjolen er der tre strikkede blonder, en for nedden, en som mellemværk og en rynket krave i samme mønster.

Et par år før lavede min mormor, som havde 10 børn, en lignende dåbskjole til et andet barnebarn, som boede i København. Denne dåbskjole blev fortrinsvis brugt af den del af familien der boede i København, mens min fortrinsvis blev brugt af familien i provinsen.

Min mor indledte en tradition med at få broderet navnene på de døbte børn på kjolen og da det ikke mere var til at få lavet et sådant arbejde til en rimelig pris, har jeg fortsat med at sy navne og datoer så godt som jeg har kunnet.

Da min søster og svoger, Gudron og HD Kloppenborg-Skrumsager fik tvillinger i 1972 blev de døbt i Rødding Frimenighedskirke. Den ene i min kjole og den anden i kjolen fra København.

Drengene blev opkaldt efter deres bedstefædre. Christian efter Chr. R. Christensen, som i mange år var formand for Slægtsgårdsforeningen og Gunnar efter Gunnar Kloppenborg-Skrumsager fra Bejstrupgård. En meget kendt familie i det sønderjyske og også i Slægtsgårdsforeningen.

Senere er Christian og Gunnars tilsammen 5 børn også døbt i min dåbskjole.

Jeg valgte at sy både Christian og Gunnars navne på min kjole, for den anden kom jo tilbage til København. Jeg har

Inger M. Hansen i sin dåbskjole.

først set den igen, da jeg var ude hos min kusine og hente den i vinter.

Der er i alt broderet 39 navne på min dåbskjole og jeg ved den har været lånt ud til flere andre, bl.a. alle naboens børn derhjemme i Badstrup.

Jeg glæder mig meget til at gense de 2 kjoler på Koldinghus sammen med alle de andre dåbskjoler. I andre kan så sende mig en kærlig tanke hvis jeres vej falder forbi.

Udstillingen er åben 12. februar til 15. maj 2011.

Inger M. Hansen

Belgieravl i Trekantområdet

Inspireret af Aksel O. Lindetofts artikel om den belgiske hest i Østjylland i Slægtsgården nr. 409 har Sigfred Buhl i Børkop sendt dette indlæg om Belgieravl i Trekantområdet.

Som Lindetoft skriver i sin artikel var hoppekåringerne om sommeren, og de blev afholdt flere steder i landet. Den nærmeste hoppekåring fra, hvor vi boede, var ved Hvilested Kro. Hopperne og plagene blev mønstret på landevejen, den gamle vej mellem Vejle og Snoghøj. Det kunne lade sig gøre at mønstre 30-40 hopper og plage uden problemer, for landbruget var dengang et respekteret erhverv og trafikken lille.

Den betydeligste hingst i Sydøstjyllands Hesteavlsforening var Kaolin de Quouesenoe, som blev købt i Holland

og fragtet til Danmark i en jernbanevogn. Den var meget dyr, men den var det værd for avlen.

Hingstekåringen var i Odense, og når bestyrelsen for den Sydøstjyske Hesteavlsforening skulle til Odense lejede de en lillebil til turen. Ved Lillebæltsbroen blev de standset af den tyske vagt, der med gevær i hånden nærmede sig bilen. Da han var kommet helt hen til bilen, åbnede han døren hvor de fem danske bønder sad – alle fyldte som bønder dengang havde for vane, sagde han: "Bauern, grosse Bauern, fahren Sie fort!"

Bestyrelsen for den lokale hesteavlsforening bestod på den tid af Anker Juul, Sønder Vilstrup, der var formand, min fader Johannes Buhl, Hvilestedgård, der var kasserer, Jacob Jacobsen og Kjær Poulsen, Kjærsgård.

Tilmelding til Dansk Slægtsgårdsforenings årsmøde 2011

Tilmelding kan kun ske skriftligt eller pr. e-mail til Slægtsgårdsforeningens forretningsfører Inger M. Hansen, Svalevej 13, 4440 Mørkøv, e-mail: imhan@post.tele.dk senest den 1. april 2011.

For deltagere som ikke skal overnatte senest den 1. maj.

Når tilmelding er modtaget fremsendes regning og deltagerliste.

FØLGENDE DELTAGERE TILMELDES (skriv tydeligt):

Navne _____

Adresse: _____

Telefon: _____

Hermed bestilles (skriv antal personer)

- Møde**
- _____ Besøg på "Tirsbæk Gods"
 - _____ Frokostbolle, fredag
 - _____ Eftermiddagskaffe, fredag
 - _____ Middag, fredag
 - _____ Frokost, lørdag
 - _____ Eftermiddagskaffe, lørdag
 - _____ Festmiddag, lørdag
 - _____ Frokost, søndag

- Overnatning**
- _____ Lørdag - søndag, dobbeltværelse
 - _____ Lørdag - søndag, enkeltværelse
 - _____ Fredag - søndag, dobbeltværelse
 - _____ Fredag - søndag, enkeltværelse

- Busser**
- _____ Bus, lørdagsudflugt
 - _____ Bus, fortur med påstigning _____

KLIP

Eventuelle afbud meddeles **straks** til Inger M. Hansen, hvis betaling skal undgås.

KOPI TIL EGET BRUG:

Hermed bestilles (skriv antal personer)

- Møde**
- _____ Besøg på "Tirsbæk Gods"
 - _____ Frokostbolle, fredag
 - _____ Eftermiddagskaffe, fredag
 - _____ Middag, fredag
 - _____ Frokost, lørdag
 - _____ Eftermiddagskaffe, lørdag
 - _____ Festmiddag, lørdag
 - _____ Frokost, søndag

- Overnatning**
- _____ Lørdag - søndag, dobbeltværelse
 - _____ Lørdag - søndag, enkeltværelse
 - _____ Fredag - søndag, dobbeltværelse
 - _____ Fredag - søndag, enkeltværelse

- Busser**
- _____ Bus, lørdagsudflugt
 - _____ Bus, fortur med påstigning _____

Returadresse:
Inger M. Hansen,
Svalevej 13, 4440 Mørkøv
ID: 47395

Rejsen til Sydnorge

2. - 9. juli 2011

Årets slægtgårdsrejse bliver til Sydnorge, og vi følger i et vist omfang i kong Christian den Fjerdes spor. Christian den Fjerde har lagt navn til Kristiansand, og Christiania (Oslo), men han anlagde også minebyen Kongsberg.

Hans barnebarn, Ulrik Frederik Gyldenløve, gjorde meget for byen Larvik, hvor han bl. a. lod opføre en kirke.

PROGRAM:

2. juli:

09.00 Turen udgår fra Rosengård ved Ringsted mod Hirtshals med opsamling undervejs.

20.45 Færgen sejler fra Hirtshals.

23.55 Færgen kommer til Kristiansand, og vi finder vores hotel - SAS Radisson.

3. juli:

Vi ser på Christian den Fjerdes by, Kristiansand, og området op til byen Larvik.

Overnatter på Quality Hotel Grand Farris i Larvik.

4. juli:

Vi oplever området fra Larvik til Kongsberg.

Overnatter på Vandrehjemmet i Kongsberg, da al hotelkapacitet er optaget på grund af jazzfestival.

5. juli:

Vi ser på kong Christian den Fjerdes by med kirke og møntværk. Besøger sølvminen med museum. Oplever en af Norges mest imponerende stavkirker Heddal.

Overnatter i Kongsberg.

6. juli:

Vi kører til Oslo, besøger Bogstadstiftelsen m.v.

Overnatter på Clarion Hotel Royal Christiania, der ligger i byens centrum.

7. juli:

Vi kører til Eidsvold. Besøger det gamle herresæde, hvor Norges frie forfatning blev vedtaget 17. maj 1814. Oplever den norske natur.

Overnatter i Oslo.

8. juli:

Dagen tilbringes i Oslo. Vi ser på byens herligheder, og der bliver tid til indkøb.

19.00 Vi samles ved færgen, der sejler til Frederikshavn. Der bliver tid til at nyde udsejlingen gennem Oslofjorden inden buffeten, der venter hos kl. 21.30.

Udvendige kahytter (så godt som).

9. juli:

07.30 Ankomst til Frederikshavn.

16.30 Forventet afslutning på Rosengård.

Box00045

Pris: kr. 8.500,00.

Omfatter transport, entre, rundvisning og alle måltider i Norge.

(Den 8. juli er vi i Oslo, der er fri forplejning til frokost, til gengæld er middagen den første aften i Hirtshals med i prisen.)

FREDERIKSBERG BIBLIOTEK

4838241341